

דף קד

קצד. א. האם האלמנה או הגרושה גובות כתובתן כעבור עשרים וחמש שנה ששתקו ולא תבעו הכתובה?

ב. מאימתי יש לבעל חוב זכות אכילת פירות מנכסי הלווה?

ג. מה דינו של שטר אדרכתא שיש בו טעות?

א. לדברי רבי מאיר משום רשב"ג, כל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה לעולם, וכל זמן שהיא בבית בעלה גובה כתובתה עד עשרים וחמש שנים, שיש בזמן זה בכדי שתעשה טובה מנכסי יתומים כשיעור כתובתה.

נסתפקו בגמרא, האם מחשבים לכל שנה אחת מעשרים וחמש בכתובתה ומנכים לה לפי חשבון השנים ששהתה, או שמא אין מחשבים אלא יש לה את מלוא כתובתה עד עשרים וחמש שנים.

וחכמים אומרים (והלכה כמותם. רב נחמן): כל זמן שהיא בבית בעלה גובה כתובתה לעולם. בבית אביה — גובה כתובתה עד עשרים וחמש שנים (ואפילו נישאת. ראב"ן, ר"ת) ולא יותר, ששתיקתה במשך זמן רב מורה על מחילה. [באה לפני שקיעת החמה — יש לה כתובה, לאחר שקיעת החמה — אין לה, שכל מדת חכמים כך היא].

יש אומרים (על פי מעשה ברב חייא אריכא) שכשם שלאחר כ"ה שנים כשם שאינה גובה כתובה

כך אינה גובה מזונות. ובירושלמי אין משמע כן. (ר"ן).

מתה (לאחר שנשבעה. שבועות מה; ר"ף) — יורשיה מזכירים כתובתה עד עשרים וחמש שנים. (ובהזכרה

בלבד די, ואין צריך לתבוע בבית דין דוקא. ירושלמי; ר"ן).

נחלקו רבי אלעזר ורבי יוסי, האם גם כאשר שטר כתובה יוצא מתחת ידיה אינה גובה כתובתה (לחכמים) לאחר עשרים וחמש שנים, או באופן זה גובה, כי אילו מחלה היתה מוסרת להם שטר הכתובה. (וכן שנו בבביתא דבי רב יהודה בר קזא. וכן הורה רב נחמן בר יעקב לרב נחמן בר רב חסדא).

וכן פסק הרי"ף, שאם שטר כתובה יוצא מתחת ידה — גובה כתובתה לעולם.

עוד נחלקו אמוראים, האם כעבור כ"ה שנה הפסידה גם תוספת כתובה (רבי אבהו אמר רבי יוחנן) או רק עיקר הפסידה אבל תוספת יש לה (רבי שמעון בן פזי א"ר יהושע בן לוי משום בר קפרא. וכן אמר רב הונא אמר רב, ולא הודה לו רבי אבא).

א. כתבו התוס': לא נחלקו אלא לפי חכמים, אבל לרבי מאיר לדברי הכל אין לה לא עיקר ולא תוספת.

ב. הלכה כרבי יוחנן שאפילו תוספת אין לה. ואפשר דוקא תוספת אבל נדוניה שהכניסה לו דינה כחוב. (ר"ן, וכן נטה הרא"ש).

ג. לגרסת הרי"ף מדובר כששטר כתובה יוצא מתחת ידה, וכדעת האומרים שגובה לעולם, ונחלקו האם גם תוספת יש לה או תוספת אין לה כיון שלא תבעה כ"ה שנה. (והר"ן דחה גרסה זו והוכיח מהירושלמי כגרסת רש"י).

אמר רב נחמן בר יצחק בשם ברייתא דרב יהודה בר קזא: תבעה כתובתה — הרי היא ככתבילה, ומונה כ"ה שנים משעת תביעה.

פעמים שאף כשהיא בבית אביה לא הפסידה כתובה לעולם; — כאשר יש לתלות שתיקתה משום הבושה, שהורשים היו מפרנסים אותה בכבוד בכל משך השנים, וכמעשה באלמנת אחי רב חייא אריכא.

יש אומרים שבכל מקום שהיא ניוונית מהירשים, גובה כתובתה לעולם, כי מפרשים את שתיקתה מפני הבושה. (עפ"י ר"ח וראב"ן). ויש חולקים (ערש"י רמב"ם ורא"ש).

אמר רבי אלעזר: שונים, גרושה — הריהו כשאר בעל חוב וגובה כתובתה גם לאחר שתיקה של עשרים וחמש שנים, שאינה מוחלת.

ב. בעל חוב שיש לו כתב מבית דין שהוא רשאי לגבות חובו מנכסי הלווה ('אדרכתא'), נחלקו אמוראים (בב"מ לה) מאימתי החלה זכותו באכילת פירות השדה; משעה שהגיעו שטר-האדרכתא (רבה), או משעה שנחתם (אביי), או רק לאחר ששלמו ימי ההכרזה כמשפט (— שאחר שמראה את האדרכתא מכרזים על הנכסים למכרם. רבא).

ג. שטר אדרכתא שלא נכתב כראוי, כגון שלא נאמר בו 'ואישתמודענא דנכסים אלו דמיתנא אינון' — אין לו תוקף לזכות על פיו בנכס ובפירותיו, ואפילו כבר שמו את הנכסים והכרזו עליהם, לא זכה בהם הבעל-חוב עד שיגיעו הנכסים לידי. [ואפילו למאן דאמר אחריות טעות סופר, כל שיש טעות לבית דין, אין זו טעות סופר ופסול, כגון שסברו הדיינים שאין הפרש על אלו נכסים לכתוב האדרכתא, ובאמת יש להקפיד לכתוב רק על נכסי המת שנשתעבדו ולא על הנכסים האחרים של היורש]. אבל בעלמא אין צריך לכתוב 'ואשתמודענא דנכסי פלוני אינון', כי ודאי ידוע לכל שאין ב"ד כותבים אלא על הנכסים שבחזקת הלווה.

דף קה

קצה. אשה הגובה מזונות מבעלה שאיננו כאן — האם צריכה להשבע שאין לה משלו כלום?

ב. ושחד לא תקח — כיצד?

ג. האם מותר ליטול שכר לדון?

א. לדברי חנן אינה נשבעת קודם גביית המזונות אלא רק לבסוף בגביית הכתובה. נחלקו עליו בני כהנים גדולים ואמרו תשבע. (וכן אמר רבי דוסא בן הרכינס כדבריהם. רבן יוחנן בן זכאי אמר: יפה אמר חנן. וכן פסקו בגמרא להלן קט.).

לדברי שמואל (קז), מחלוקתם אמורה באשה שהלך בעלה למדה"י ושמעו בו שמת, ואפילו מת בביתו הדין כן (תוס' קז. ד"ה תרגמה) אבל לא שמעו בו שמת אינה גובה. ולדברי רב נחלקו אפילו לא שמעו בו שמת.

ב. ושחד לא תקח — אפילו לזכות את הזכאי ולחייב את החייב, [שאם לזכות את החייב הרי כבר נאמר לא תטה משפט]. הלכך אסור ליטול אפילו משני בעלי הדין, שאין בזה משום נטיית הדין כלפי אחד מהם. אמר רב פפא: לא ידון אדם דין לאוהבו או לשונאו.

פירשו התוס': אפילו אינו אוהבו גמור כשושבינו ולא שונא גמור כגון שלא דיבר עמו שלשה ימים, שלא לו פסול מן הדין, אלא בכגון שעשה לו טובה, וחומרא בעלמא היא. והובאו בגמרא כמה מעשים על גדולי החכמים שפסלו עצמם מלדון לאדם שבא לעשות להם טובה, שאפילו שוחד דברים אסור (מדלא כתיב 'בצע' אלא שחד).

נחלקו הראשונים האם שוחד דברים אסור מדין תורה או מדרבנן. ויש מחלקים בין סוגי הטובה הניתנת. (וע' פירוט השיטות בשו"ת שבט הלוי ח"ד קפד).

כתב המנחת-חינוך (פג,ב) שאיסור נטילת שוחד קיים אף בפחות משהו פרוטה, שלא גרע משוחד דברים. (והקשה מדוע לא החשיב הרמב"ם לאו זה עם כל הלאוין שלוקים עליהם, שהרי בפחות משהו פרוטה אינו ניתן לתשלומים. וקושייתו אינה אלא להרמב"ם לשיטתו (בהל' סנהדרין כג) ששוחד דברים דאורייתא). אמר רבי אבהו: בא וראה כמה סמויות עיניהם של מקבלי שוחד; אדם חש בעיניו — נותן ממון לרופא, ספק מתרפא ספק אינו מתרפא, והם נוטלים שוה פרוטה ומסמים עיניהם שנאמר כי השחד יעור פקחים. יעור עיני חכמים — אפילו חכם גדול ולוקח שוחד, אינו נפטר מן העולם בלא סמויות הלב. ויסלף דברי צדיקים — אפילו צדיק גמור ולוקח שוחד, אינו נפטר מן העולם בלא טירוף הדעת.